Deum a fidelitate nostra expectare, ut hoc tempore, quo magis a cultoribus suis deseritur, & ab inimicis laceditur, constantius illis adhæreamus. Quamobrem Christianus, qui Deum suum aliquo amore prosequitur, gloriæ sibi vertere debet in hac potissimum occasione hunc eidem testari, quod nonnisi accaprissimum esse potest divinæ majestati. *Auctor sermonum in omnia argumenta &c.*

Ethnici quoque choream indignam censuerunt iis hominibus, qui nec de sana mente dejecti, neque vino essent madidi. *Nemo enim*, Cicero ait, *saltat sobrius, nisi insanit*. Sed inde sancti Patres deterrent fideles propter pericula Deum lædendi, quæ a saltationibus separari non possunt. Has respiciunt tamquam opus Sathanæ, cui in baptismo nuntium misimus, tamquam puritatis, pudorisque scopulum, & tamquam perniciosum inventum ad plurimas animi affectiones excitandas. Nam licet chorea fortasse non semper gignat eosdem effectus in iis, qui illam deperiunt, satis est, ut eos nonnumquam gignat, ut teneamur illam tamquam periculosam peccati occasionem evitare . . . Deus, S. Chrysostomus inquit, nequaquam aptavit nobis pedes in usum adeo inutilem, inordinatumque adhibendos; sed ut modeste incedamus. Alibi dicit etiam, JESUS CHRISTUM non esse ijs in locis, ubi profani musices concentus locum habent. Qui gravi sunt corde, & amant mendacium, inquiunt, quid mali est spiritum recreare, & oblectare? In quo peccant musica, & saltatio? quam ob causam exclamatur: o pravas cogitationes, o insanam dementiam! JESUS CHRISTUS non evocat peccatores ad lauta convivia, opiparasque commessationes, sed ad jejunia, vigilias, preces, non ad choreas profanosque concentus, sed ad ploratus tribulationes, angustias. *Le Tonneux anni Christiani Tomo decimo.*

Mala, quæ in ludis accidunt.

Alea quam diligentissime fugienda est. Difficillimum est in ea servare modum. Seu lucrum faceris, seu jacturam, æque implicitus es; nonnisi per avaritiam, & quæstum, qui pravus est finis, luditur. Adde jacturas, quæ vulgo fiunt, & quæ post se relinquunt acerbitatem, ægritudinem, desperationem: adde dolos, injusta lucra, iracundiam, rixas, sacramenta, jurgia, quibus hæc ludorum genera plerumque repleta sunt; adde immodicum temporis detrimentum, mentis, ac divitiarum dissipationem, pravos habitus iracundiæ, impatientiæ, juramentorum, mendaciorum, avaritiæ, ac aliorum complurium effectuum, quos ludi producunt. Excidium pietatis, quod secum trahunt; inordinatum amorem aleæ in omne vitam permanentes, & perlæpæ gignentem, ruinam bonorum, & honoris, & redigentem aleatores ad inopiam, quod quotidianis ferme probatur experimentis. Adde tandem, quod hæc ludorum genera hominem cuicumque operi bono ineptum efficiunt. *Gobinet in juventutis eruditione.*

Ludi, qui hodierna est, non dicam, inutilis, sed magna occupatio, sed maximum; ac fere unicum quorumdam mortalium negotium, quæ conceptum habere debet fidelis? Illius cupiditatem habere debet tamquam aliquid turpe, præsertim vero propter sordidam avaritiam, quæ est anima illius. Id quod esse debet honestæ, & aliquando necessariæ recreationis loco, & qui ubi ratio poposcerit, tempore, ac loco vacari potest, convertitur in studium, quod fatigat, & quod cupiditate animatum in furorem degenerat, ac fit insania quædam valetudini, opibus, & sæpe etiam morum probitati perniciosa. *Auctor recens.*

Quot inanes causas prætextunt, qui aleæ se mancipant.

Modicum solatium permissum est, fateor; at solatium putas, nil aliud cogitare? ab uno ad aliud migrare solatium, quin te status officia, domestica cura, modestiæque decus cohibeat? Solatium vocas periculosissimis interesse spectaculis? dissolutæ festivitatis licentiæ pudorem objicere? meras pietatis retinere species, ut te penitus sine ulla religione abdas intemperantiæ ludorum: ac cœtuum? Solatium vocas, omnimoda mentis evagatione te in eum statum adducere, ubi nequeas devotionis sensum alere, & salutari meditatione officia tua ponderare? quærere omnes delicias, & commoda carnis voluptuosæ, ac sontis? inquietum vigilare, ne in ipsa langueas lætitia, quin unquam cor tuum erigas in Deum? Si hoc tibi solatium est, certus auctor tibi sum, hoc, ex ipsius JESU CHRISTI sententia, non esse, esse Christianum. Non sustines omnes labores, ac pœnas, quas divinus iste legislator sustinuit; hoc tibi concedit. Non omnes tibi, ut ille sibi, voluptates interdicis; hoc tibi largitur. Sed quantumcumque temporis potes sine modo, sine metu, sine pudore in gaudia impendere, hoc palam est illius legem violare. Non habebit ille te pro discipulo, donec mundi licentiam secutus in omnes te voluptates abdideris. *Pater la Posse.*

SOLITUDO.

Recessus a negotiis, & impedimentis sæcularibus, ut salutis negotio vacetur. Solitudo interior, atque exterior.

MONITUM.

SOLITUDINIS, ac recessus nomine hic non intelligitur integra mundi abrenunciatio, ut vel in desertum, vel in asceterium confugias, illic Deo uni, ac saluti tuæ vacaturus; sed intelligitur a cujuscumque negotiis, atque occupationibus ad tempus amotio, ut conscientiæ tuæ negotio consulas, & ad examen revoces, quomodo ad hanc usque diem vixeris, atque vitæ in futurum ducendæ aliquod tibi veluti systema proponas. Cum sanctarum harum solitudinum praxis nunc temporis in tota fere Gallia constituta sit, & innumeræ propemodum sint domus in hunc usum destinatæ, hoc pluribus tum auctoribus locum præbuit methodos tradendi, juxta quas eum fructu servari possent, easque in lucem edendi cum concionatoribus hinc sermonum suorum argumentum hauriendi, ut populo adeo utilem praxim commendarent, cujus fructum experientia ipsa palam ostendit. Ut utrorumque zelo obsequamur, colligemus hoc in loco quidquid nacti sumus magis solidum, aptumque ad fideles utriusque sexus, omniumque conditionum excitandos, ut morem hunc amplectantur.

Quemadmodum autem hujusmodi recessus pluribus fieri modis possunt, aliquando seorsim, & intra privatos parietes, aliquando vero in aliorum cœtu, qui ad hanc rem simul conveniunt sub sapientis directoris ductu, & consilio, utrumque hunc modum complectemur sub hoc generali recessus, & solitudinis nomine, quæ propria est sæcularium, ac diversa a solitudine eorum, qui prorsus mundo abrenunciarunt, ut in religioso statu se Deo devoverent.

Ceterum cum hujusmodi solitudines propriæ sint non insignium tantummodo peccatorum, quia validum sunt conversionis adjumentum, verum etiam bonorum, ut magis magisque in virtute; bonorumque operum praxi confirmentur, utrisque eas suggeremus rationes, quibus excitari possint, ut valido hoc utantur tum ad peccatum relinquendum, tum ad perseverandum in virtute subsidio.

PARA-

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Variæ Concionum hujus argumenti structuræ.

I. PRO argumento concionis de solitudine, in quam nostræ salutis cura, & desiderium perfectionis nos per intervalla conjicere debet, assumi possunt hæc tria puncta. 1. Causæ, quæ nos ad id debent impellere; & finis, quem in adeo sancta exercitatione nobis proponere debemus. 2. Dispositiones, quas afferre debemus, ut inde quam ubertimum fructum referamus. 3. Fructus, qui percipitur, cum munere hoc, uti oportet, perfungimur.

Punctum primum. Quod spectat ad finem hujus solitudinis, & causas, quas nobismet proponere debemus a sæcularibus negotiis nosmet expedientes; quamquam nonnisi bonus finis haberi posse videatur in adeo sancta exercitatione, hæc tamen potissimum nobis sunt proponenda. 1. Ut mores, & vitæ rationem reformemus: tandem enim, si rite attendamus, fieri vix potest, ne qui terrenis negotiis impeditus est, plurima committat peccata, atque sæpius non decidat; ne sæcularium negotiorum impedimenta sæpe oblivionem inducant ejus rei, quæ una omnium maxime interest, æternæ videlicet salutis; ne inutiles conversationes, colloquia, visitationes illius mentem diripiant, ac meliorem temporis partem auferant; ac tandem ne homo status, munerisque sui officia negligat. Plurima igitur reformanda sunt in vita, in actionibus, in regimine, & hic præcipuus est finis, quem nobismet proponere debemus in hac solitudine, & hoc primum illud est, quod ob oculos nostros nobismet statuere debemus. 2. Solitudinem ingredi opus est animo consulendi conscientiæ suæ, totam anteactæ vitæ rationem ad calculos revocandi cui rei solitudo nobis & commodum, & tempus conferet, quod difficile inveniri posset inter mundi rumores, & impedimenta negotiorum, quibus propter ipsam vitæ professionem obruimur. Itaque hoc solitudinis tempus respicere debemus tamquam spatium quod eligimus, ut ea, quæ nostra sunt, cogitemus, postquam tamdiu aliena, familiæ, vel etiam reipublicæ negotia procuraverimus. Hoc tempus est, quo caute nobis utendum est, ut rationes nostras instituamus, easque in promptu habeamus, ubi coram Deo eas reddituri vocabimur. 3. Illuc ingrediendum est, ut Dei voluntatem de statu amplectendo agnoscamus; vel si jam illud sumus amplexi, ut dicamus modum, quo nobis vivendum est eo in loco, ad quem ille nos vocavit, & in quo ejus providentia constituit. Constans quippe veritas est, in solitudinis quiete nos a Deo illuminari, a nobis vocem ejus audiri, ac intelligi, quid a nobis petat. Etenim quomodonam inter mundi strepitus agnosci potest voluntas Dei, quomodo illi respondere, illamque exequi possumus cum quidquid sensibus nostris accidit, nos inde avertit? Quomodo illic ejus dogmata, exempla legesque percipere, quibus unusquisque sese submittere gloriatur? Hæ proculdubio tres sunt validæ causæ, quibus adigimur ad solitudinem, recessumque inquirendum, ut paulisper nobismet consulamus, quod inter mundi tumultum, atque impedimentum fieri non potest.

Punctum alterum. Dispositiones a nobis huic solitudini necessario afferendæ plures sunt, sed illas afferam, sine quibus non possumus illum referre fructum, quem sancta hæc praxis producere potest. 1. Ingens desiderium proficiendi hoc tempore adeo pretioso, atque ad salutem operandam, acquirendamque perfectionem necessario: desiderium, quod cum illa conjunctum esse debet confidentia futurum, ut Deus, qui nobis hanc mentem immisit, & adeo præclaram obtulit occasionem ex sceleribus nostris emergendi, atque ad sanctitatem acquirendam adlaborandi, minime renuat eas gratias, quæ ad effectum hanc nobis sunt necessariæ. Præterquamquod hoc desiderium esse nequit, nisi apertissimum argumentum sinceræ voluntatis, qua vult Deus nostram conversionem, quandoquidem ipse illud nobis inspirat. 2. Spiritus docilis, qui decrevit pravæ educationis præjudicia relinquere, & qui paratus est, ut sese dedat veritatibus, quas Deus ostendet illi; quæ dispositio prorsus est necessaria, quoniam ad tempus a mundo secedimus, ut abjiciamus errorem fallacium idearum, quas conceperamus de honoribus, voluptatibus, omnibusque aliis bonis, quæ maximi in mundo æstimantur. Sin autem prætio non sumus aliis recipiendis ideis, atque exercendis illis institutis, quæ magis vera; & salutaria cognoverimus, nequicquam in solitudinem confugiemus ea per otium meditaturi. Hoc est rebelles esse velle lumini, agnitam impugnare veritatem & inde egredi nocentiores, quoniam vellemus, vias salutis cognoscere, quin ealdem sequendi animus esset.

Punctum tertium. Ostendere fructum, qui ex hac solitudine percipi potest; hoc est, sinceram perfectamque conversionem, vitæ rationem magis frugi, magisque Christiano dignam, intemeratam officiorum suorum observantiam, vitam ita exemplarem, & sanctam, uti flagitiosa, & cum scandalo conjuncta fuit illa, quam ante duxeramus. Sermoni huic finis imponi potest fructu certo, manifesto, & diuturna experientia confirmato, quem hujusmodi recessus in ecclesia pepererunt, & adhuc quotidie pariunt in iis qui, uti opus est, illis vacant.

II. Ad sanctam instituendam solitudinem, atque bene utendum adeo præstanti salutis nostræ subsidio, quod cætera continet, considerandum est. 1. Nos eodem quam maxime indigere: etenim nonne verum est vitam nostram non aliud esse, quam mentis evagationem? Semper foris sumus errantes, nulla nobis devotio est, nullus fervor, & summa eorum, quæ ad salutem pertinent, negligentia. Ut autem tanto malo medeamur, nihil magis prodesse potest, quam serio nostram vitæ rationem ad examen vocare. 2. Exercitia, quæ in sancta hac solitudine fiunt, & quæ alibi nusquam fieri possunt. Ibi enim oratio, spiritualis lectio, sancta colloquia, silentium, meditatio, piæ collationes, & quidquid vel in religione maxime essentiale est, vel magis aptum ad cor movendum, ac nos ad pœnitentiam excitandos, locum habent; ita ut nisi his rebus omnibus convertimur, nescio quid nos convertere valeat; hic enim locus est, hoc tempus, quo gratia vehementius agere consuevit, & quo validiora nobis ad bene agendum suppetunt auxilia. 3. Fructus, quem inde percipimus, ubi sanctæ huic solitudini, uti opus est, vacaverimus: etenim quænam ibi sancta non concipiuntur consilia? Inde post sinceram, accuratamque peccatorum confessionem egrederis conscientia quidem tranquilla, mente vero christianis veritatibus, evangelicisque præceptis imbuta, nec non ignito corde, novis viribus, ac recenti constantia, ut salutem tuam opereris, ac majori cum fidelitate omnibus status tui officiis perfungaris.

III. In solitudine, ac recessu, quo nosmet recipere debemus, ut serio salutis nostræ negotio consulamus tria spectare debemus, quæ nobis aperiunt viam ad eum, quem speramus, fructum obtinendum.

Primo præteritum, ut ad examen revocemus, quomodo viximus, & medeamur malo, quod fecimus, ut conscientiam nostram in tuto constituamus.

Secundo futurum, ut rationem ineamus vitæ sanctius, quam antea, ducendæ.

Tertio præsens, ut nosmet in eo collocemus statu, in quo esse vellemus, cum prodibimus coram Deo, & ut serio vitam prorsus novam ducere incipiamus.

IV. 1. Solitudo omnes aufert obices, qui saluti nostræ adversantur. 2. Nobis omnia suppeditat subsidia, quibus eam facile operari possimus.

De solitudinis necessitate. Ostendere possumus illam tribus hominum generibus esse necessariam.

V. 1. Peccatoribus, ut convertantur, quod facere nequeunt, nisi ad tempus a mundi rumore secedant; etenim pravum exemplum, humanus timor, cum similibus suis conversatio invictum conversioni eorum obicem statuit: 2. tepidis, & illis, qui oscitanter agunt, ut pristinum in Dei cultu fervorem recipiant: alioquin enim in periculo versantur in omne nefas ruendi: 3. bonis, ac iis, qui virtutem profitentur ad reparanda mala, quæ mundi commercium eorum pietati potuit afflare, & ne servos ipsorum in pietatis exercitiis intepescat.

VI. 1. Recessus, & solitudo innocentiæ perfugium est: per hanc enim recedimus a peccati occasionibus, ab improborum, qui nos qua sermonibus, qua exemplis in malum sollicitant, societatibus, ac tandem ab insidiis omnibus, quibus mundus repletus est: *Totus mundus in maligno positus est*. 1. Joann. 5. 2. Origo est pacis, ac tranquillitatis spiritus; ibi

enim

enim nequaquam violentis agitamur affectibus, qui vitæ requiem perturbant, ambitione, ira, avaritia &c. 3. Hic locus est, tempusque aptum recipiendis cœli gratiis, luminibus, divinisque consolationibus, quibus Deus cumulat animam, quæ fugit mundum, ut suæ saluti prospiciat.

VII. 1. Solitudo, & recessus potens est ratio innocentiæ semel amissæ recuperandæ. 2. Ejusque tuendæ, atque servandæ, cum ita felices sumus, ut eam possideamus. 3. Mirabilia præbet subsidia, ut in virtute, & sanctitate crescamus, atque ad perfectionem perveniamus.

VIII. Bona, quæ in solitudine inveniuntur, rediguntur ad duo, in quibus cætera continentur. 1. Ad gratias Dei, quæ ibi uberius conceduntur, & majori cum grati animi sensu, atque fidelitate recipiuntur: 2. ad minora salutis impedimenta; pauciores ibi sunt hostes impugnandi, qui etiam ibi facilius superantur; ibique minora sunt, ac pauciora pereundi pericula.

IX. Tria nos impellere debent ad solitudinem per intervalla amplectendam, ut nosmet colligamus. 1. Mentis evagatio, in qua vivimus, quin aliud cogitemus, quam terrena negotia, & quin alterius vitæ res inspiciamus; quamobrem necesse est subinde sese colligere. 2. Cordis terrenis rebus, & creaturis adhæsio, a quibus animum avellere non alio possemus pacto, quam si secedamus per otium earum vanitatem, ac brevitatem mediaturi. 3. Vitia, & habitus pravi, quos contraximus, qui radicitus convelli nequeunt, nisi removeatur causa, hoc est mundi commercium.

X. 1. Exterior solitudo, nisi adsit interior; nullius est meriti, atque utilitatis; illuc nostras ferimus cupiditates, neque prodest nisi ad malum ingenium, animique ægritudinem fovendam. 2. Interior solitudo sine exteriori recessu periclitatur, ne inter mundi rumorem, ac tumultum evanescat.

XI. 1. Nisi saltem ad tempus a mundi negotiis, ac impedimentis recesserimus, difficile bonam, sinceramque facimus conversionem. 2. Nisi per intervalla a sodalitatibus, & mundi commercio recesserimus, difficile est diu in virtute perseverare, & non perverti.

1. In solitudine, ac recessu cor a terrenarum rerum amore divellitur. 2. In solitudine, & recessu cor Deo repletur, & spiritus cœlestibus fruitur veritatibus, earumque prorsus aliam concipit ideam ab illa, quam antea conceperat.

PARAGRAPHUS ALTER.

Fontes, auctoresque, unde hauriri copia potest ad præpositas concionum structuras exornandas.

Sancti Patres. S. Augustinus, vel *Auctor sermonum ad Fratres in eremo* Sermonibus 24. & 39.

S. Ambrosius *lib. 7. de officiis* ostendit in recessu multum fieri posse, dum nihil fieri videtur.

S. Athanasius in Epistola ad Solitarios.

S. Basilius de laude vitæ solitariæ.

Cæsarius Arelatensis Homil. 27.

S. Gregorius *lib. 6. Epistol. Epist.* 26. ubi aliquem ex amicis hortatur ad vitam tranquillam, & solitariam, eique tradit, quinam rei in hac solitudine vacare debeat.

Idem *lib. 3. Moral. in Jobi* 12. docet, corporis solitudinem sine solitudine cordis inutilem esse.

Idem *lib. 4. Moral. in Jobi* 28. ostendit solitudinis utilitatem, & ad illam fideles omnes hortatur.

Idem *in Psal. 5. pœnitent.* docet, quænam esse debeat solitarii occupatio.

S. Hieronymus Epist. 1.

S. Gregorius Nazianzenus de laudibus eremiticæ vitæ ostendit bona, quæ ex solitudine percipiuntur.

S. Bernardus *Tract. ad Fratres de monte Dei.*

Idem in verba Salvatoris: *Simile est regnum cœlorum quærenti bonas margaritas* &c. latius de vitæ solitariæ laudibus disserit.

Idem Epistola 106. loquitur de vitæ solitariæ felicitate.

Idem *Serm.* 40. *in Cantic.* ad recessum, ac solitudinem hortatur.

S. Basilius eximiam habet hujus argumenti Epistolam, ubi plura habet, eaque præstantissima in laudem solitudinis.

S. Laurentius Justiniani in quodam opere optime argumentum hoc pertractavit.

Trithemius *lib. 1. Hom. 6. ad Monachos* de amore solitudinis loquitur.

Dionysius Carthusianus in operibus minoribus tom. 2.

Richardus a sancto Victore *cap. 7. in Cantic.* ostendit Dei vocem non nisi in silentio, & solitudine exaudiri.

Thomas a Kempis *tom. 2. par. 1. opusc.* 8. loquitur de bonis, quæ nobis solitudo procurat.

P. Suffren tom. 1. anni christiani cap. 6. ubi de solitudine, ac solitaria vita loquitur. Ascetici alique.

P. Poire in libro, qui inscribitur: *Scientia Sanctorum*, Tract. 2. cap. 7. fusius loquitur de spiritu recessus, & de interiori, exteriorique solitudine.

P. Saint Jure lib. 3. de cognitione, & amore Domini nostri.

P. Guillore Tract. 4. Operum Asceticorum.

Liber cui titulus: Praxis curatorum, a P. Segneri Italice editum, cap. 26.

Liber, qui inscribitur, Instructiones Christianæ pro festo S. Antonii, Tractatu de solitudine, & mundi fuga.

P. Gegou per occasionem recessuum, qui habentur in Britannia, tractatum seorsim edidit de necessitate per intervalla recedendi, & mox tractatum eumdem alteri inservit libro, cui titulus; *Usus Sacramenti pœnitentiæ.*

Liber, qui inscribitur: Epistolæ solitarii, ubi potissimum agitur in prima de bono solitudinis.

P. le Valois duodecim edidit Epistolas de necessitate recessuum, qui hodie in omnibus fere urbibus fiunt; ubi diversæ ætatis mortales invitat, ut adeo necessario ad salutem utantur subsidio.

P. Croiset in primo recessuum libro pro unica die singulorum anni mensium cap. 1.

P. Surin in Dialogis asceticis lib. 2. cap. 1. ubi de cordis collectione verba facit.

Non loquor de illis, qui in lucem ediderunt meditationes, aliaque exercitia pro quovis die, qui exercitiis impenditur. Prodeunt quotidie novæ methodi; ad id rite, & cum fructu peragendum, quorum titulus est, Spiritualia Exercitia, eorumque numerus est infinitus.

In Homiliis Eusebii Nierembergii Hom. 81. tota est de solitudinis necessitate. Concionatores Nuperi.

Lambert in ecclesiasticis sermonibus tomo 1. sermonem habet de recessu ecclesiasticis necessario.

Auctor sermonum Christianorum, sermone pro secunda Quadragesimæ Dominica, ubi de Transfiguratione sermo est, solitudinis utilitatem ostendit.

Auctor sermonum in omnia Ethicæ christianæ argumenta tomo tertio argumentorum particularium, unum habet de recessu, ac solitudine, ubi ostendit illa gratiam reparari, ibique illam servari.

Idem in Dominic. tom. 2. Serm. in 1. Quadrag. Domin. loquitur de fuga, & separatione mundi.

In specimine sermonum pro Panegyricis, tomo 1. Panegyrico S. Antonii, de solitudine, & mundi fuga sermo est, & in tomo 2. Sermone pro monialis professione, argumento secundo de re eadem habetur sermo.

Busæus in Paradiso animæ, Titulo *Solitudo.* Qui collectanea ediderunt.

Spanner Polianthea sacra, Titulo *Solitudo.*

Stapleton, *Promptuarium morale in Dom. 4. Advent.*

Crefolius *in Mystagogo cap.* 14.

Theatrum vitæ humanæ, Titulo *Solitudo.*

PARAGRAPHUS III.

Loci, exempla, & applicationes Scripturæ huic argumento.

Accedite ad eum, & illuminamini. Ps. 33.

Vere non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta Cœli. Genes. 28.

Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine. Ps. 54.

Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ibid.

Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus. Ps. 45.

Recedit de medio Babylonis. Jerem. 50.

Fugite de medio Babylonis. Ibid. 51.

Quis dabit mihi in solitudine diversorium viatorum? Jerem. 9.

Sedebit solitarius, & tacebit, quia levavit super se. Thren. 3.

Rectas facite in solitudine semitas ejus. Isaiæ 40.

In abscondito plorabit anima mea a facie superbiæ. Jerem. 13.

Eduxi eos in desertum, & dedi eis præcepta mea, & judicia mea ostendi eis, quæ faciens homo vivet in eis. Ezech. 20.

Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus. Oseæ 2.

Puer crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis usque in diem ostensionis suæ. Luc. 1.

Ecce

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 2. ad Cor. 6.

Exempla ex veteri, novoque testamento deprompta.

Quid Moyses in solitudine didicerit. Quis unquam, S. Ambrosius interrogat, laboribus, & curis plura consecutus est, quam Moyses per quietem, & in solitudine? Quadraginta diebus, quibus illic permansit, didicit artem regendi populos, omnesque leges, quas illis præscripturus erat. Inde hausit admirabilem illam dignoscendi, judicandique vim, ratum illud severitatis, & mansuetudinis temperamentum, & alias admirabiles qualitates, quæ in ipso enituerunt, dum jus diceret, innocentiam tueretur, crimina puniret, lites dirimeret tumultus sedaret, ac populum Dei per deserta deduceret. Nonne de solitudine illa egressus est facie luminibus coruscante, quæ non aliud erant, quam interiorum emanatio luminum, quæ a Deo tunc temporis cum eodem conversatus receperat? In deserto aperuit illi Deus consilium initum de populo ex ægyptia servitute liberando, ibique illum elegit tanti operis ministrum, atque eorum prodigiorum, quæ operaturus erat, ut adeo gloriosum facinus feliciter ad exitum perduceretur, instrumentum.

Eliæ Prophetæ solitudo. Statim ac Elias propheta jussus fuit secedere ad Achab furorem eludendum, atque in specum se recipere, eadem paruit fidelitate, qua ipsi elementa parebant. Imperterriti hic animi vir, qui potius persecutoribus suis terrorem, formidinemque incutere poterat, quam ipse ante eos contremisceret, non erubuit a Deo jussus latere, quasi hac in re aliquid esset non satis dignum suprema Domini, cui famulabatur, potestate, & magna illa animi fortitudine, qua a Deo fuerat donatus, indignum. In hoc specu vir ille a toto secretus mundo, & quo mundus dignus non erat, vitam duxit prorsus cœlestem, Deo ipso victum modo prorsus mirabili suppeditante, ita ut eo in statu factus fuerit exemplar eorum, qui aliquando in solitudinibus, vel in asceteriis erant vitam ducturi, illuc tamquam in portum confugientes, ut ab omnibus mundi periculis essent immunes. Ibi in locis, qui nulla externa perturbatione agitantur, ad summi hujus Prophetæ exemplum intrinsecus servare debent pacem, mortalium omnium oblivisci, ut Dei unius meminerint, a quo illuc adducti fuerunt. Eorum in solitudine hilaritas similis esse debet illi, qua perfusus erat Elias, qui ibi sese Dei mandatis perficiendis præparabat, quemadmodum illis obtemperaturus illuc concesserat.

Nonnisi in solitudine Deo servire possumus. Quamvis existimares te Deo servire posse in mundo inter familiæ curas, & negotiorum impedimenta, idne mundus virtuti semper oppositus pateretur? Pharao Moysi dicebat, quo ire vultis? Deo in Ægypto servite, illi thura vestra adolete, vos nemo prohibebit: *Sacrificate Deo vestro in terra hac.* Exod. 8. Res ita se habere nequit, reddebat Moyses: *Non potest ita fieri*; Vos adoratis id, quod nos sumus sacrificaturi: *Abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro.* Si mundus nos immolare videt, quod colit, id minime inultum feret, & nos lapidibus obruet: *Quod si mactaverimus ea, quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent.* Ita si sæculi sectatores viderint, vox luxum, vanitatem, impudicitiam, impietatem eorum perhorrescere, eorum crapulam abstinentia, superbiam humilitate, irreligionem pietate damnare, vos contra leges, & mundi placita loqui, vos lapidibus petent; quamobrem interiores adeundi sunt deserti recessus, si in pace Domino offerre vultis sacrificia, eique fidelem cultum præbere. *Viam trium dierum pergemus in solitudinem, & sacrificabimus Domino Deo nostro.*

Dei populus a Pharaonis servitute nō evasit nisi in desertum cōcedens. Dei populus quærens, quomodo se ab Ægypti servitute, operibusque adeo gravibus, ac molestis liberaret, nonne in solitudines concessit, atque perfugit? Nonne desertum petiit, ut accederet ad Deum, a quo adeo crudeli captivitate fuerat liberatus? Moyses desertum ingressus, dignus habitus fuit, qui Deum illic videret, & eo reversus est, ut iterum adhuc ejus adspectu frueretur. Deus erat primus populi sui dux in hoc itinere, eumque per desertum deducebat. Ante illum præcedebat Dei jussu columna nubis, quæ modo lucida erat, ut illi facem præferret, modo obscura, ut illum a Solis ardoribus tegeret; atque tueretur. Nubes hæc luminis radios effundebat, & ignis instar micabat, Deo ita volente, lucem ante illos incedere, quæ viam ostendens illum vere ducem eorum esse testaretur.

Miracula quæ operatus est Deus pro populo suo in deserto. In deserto populus accepit escam sibi cœlitus demissam, cum Deus decidere jussit mannam instar uberis pluviæ, quæ cum super tabernacula; atque in castris ubique nivis instar descenderet, Israelitæ ex ea comederunt, & homo panem Angelorum manducavit: & quoniam illis, qui confidunt in Deo, satis est in singulos dies in habere, quod sibi necessarium est, Deus infinita liberalitate sua illis demisit, & quotidie cœlestem hanc escam depluit, hoc facto prohibens, ne in crastinum essent solliciti; ita cum terra fidelibus suppeditare non posset annonam, donec per desertum iter agebant, cœlum hanc illis ministrabat. In hac eadem solitudine Deus non solum ex arentibus silicibus aquæ fontes eduxit, sed alia in occasione aquis, quarum amaritudo ferri non poterat, dulcedinem reddidit, eadem potentia, qua alias in rupe produxit, in aliis mutans qualitatem. Populus universus obstupuit hoc cœlitus beneficium recipiens, neque minus Dei sui potentiam, & largitatem admirati sunt in aquis, quarum ablata fuit amaritudo, quam illis, quas repente manare illinc viderunt, ubi terribilis ariditas esse videbatur.

Exemplum Mathathiæ. Primo Machabæorum libro capite secundo narratur, Mathathiam, qui sanctum Jerosolymæ obtinebat magistratum, ratum difficile fore, ut viros bonos decet, instituere vitam, & evitare corruptionem communem, qua tota illa civitas erat imbuta, & credentem, neminem saluti suæ consulere posse in generali Ægyptiorum, Græcorum, & pleromque etiam Israelitarum, qui tunc temporis degebant, corruptione, reliquit mundum, & quidquid habebat in mundo, ut cum filiis suis in solitudinem confugeret, ac confugientem elata voce per vias, & compita magnæ urbis illius invitasse ees, quibus adhuc aliquis supererat zelus pro Dei sui cultu, ut omnibus rebus relictis ipsum ducem sequerentur. Exemplum, & verba illius tantam habuere vim, ut plurimi, quin aliqua humana consideratione moverentur, cum illo deserta petierint illic quæsitari justitiam, quam in mundo invenire non poterant. Si Deus verbis meis tantam præberet vim, quantam olim sancto huic viro, hoc in loco, ubi tantam populi frequentiam intueor, exclamarem, pereundi, & a viis justitiæ recedendi periculum non levius esse in hac civitate, quam tunc esset Jerosolymæ: sed quemadmodum certus sum, nemini tantam fore constantiam, ac salutis suæ zelum, quanta fuit Mathathiæ, potius auctor sum, ut non omnino mundum relinquatis in desertum concessuri; sed ut salutis vestræ negotio consulatis, quantum fieri potest, vos hortor, & moneo, ut ad aliquot dies vosmet recipiatis per otium tanti negotii necessitatem meditaturi, &c.

Exemplum Salvatoris. Dei filius, cui mundus periculosus esse non poterat, & qui, cum missus fuisset ad homines erudiendos, necessario palam prodire, & cum illis conversari debebat, attamen primos vitæ suæ annos triginta in solitudine transegit, cumque illi tres tantum circiter anni superessent, quos prædicationi, & mundi institutioni impenderet, antequam id munus aggrederetur, in desertum secessit, ubi quadraginta dies, totidemque noctes in horrenti solitudine traduxit, quin biberet, comederet, quiesceret, & cum quoquam loqueretur, præterquam cum Deo Patre suo, jugem mortificationem cum jugi oratione conjungens. Præterea tribus hisce annis extremis inter gravissimos evangelicos labores sæpe etiam ex mundi turba in montes, semotosque locos se recipiebat. Magnus hic, & fidelis Pontifex, princeps pastorum nostrarum animarum Episcopus tantone recessu indigebat? Cumque per se non indigeret eodem, aliquid ne ultra facere poterat, ut omnia mortalium genera Ecclesiastici, Laici, Episcopi, Sacerdotes, omniumque conditionum homines intelligerent se hac indigere solitudine, hanc sibi amandam esse, & quantum fieri potest conquirendam.

Dei filius voluit Apostolos suos post Ascensionem sese recipere. Videmus in evangelio Dei filius, cum vellet perfecte sanctificare Apostolos suos, antequam laboribus evangelicis manuum admoverent, & aliquod ministerii sui obirent officium, præcepisse eis, ut statim ac ipse ascendisset in cœlum, illi sese reciperent. In hoc recessu illi Spiritu sancto repleti fuerunt, in gratia confirmati, & ad eminentem sanctitatem elati sed præsertim ibi cumulati fuere dono fortitudinis, atque constantiæ, cujus vi audacter coram tyrannis atque carnificibus confessi sunt. Quænam eorum imbecillitas esset, antequam in hunc recessum sese recepissent, innotescit; quippe reliquerunt Dominum suum passionis tempore, ac post mortem illius latuerunt

quin auderent prodire; sed quinam fuerit etiam exitus ejusdem recessus neminem latet.

Joh. Baptistæ exemplum.

Nemo unus ignorat, gloriosum hunc filii Dei Præcursorem vitam suam in deserto traduxisse, & quomodo ille ab omni mundi commercio sepositus vixerit. Illic Spiritus sanctus, quem in ipso matris sinu receperat, edocuit ipsum de ministerio, quod ipsi erat exercendum; illicque sublimem adeptus est sanctitatem, propter quam veluti Messias habebatur. Nihil addi potest iis, quæ sacer Textus de illo in hac solitudine dixit: *Puer crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in deserto usque in diem ostensionis suæ* Luc. 1.

Applicationes quorundam Scripturæ locorum huic argumento.

Desiderium solitudinis.

Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine. Ps. 55. Consilium cœpi fugiendi, & mansionem meam in solitudine constituendi. Huc omnia mea vota spectant; quis igitur mihi alas columbæ tribuet, ut illuc avolem? *Qui dabit mihi pennas sicut columbæ?* Ut in desertum fugiam, ut ibi gemam, ut ibi in Deo meo requiescam: *Et volabo, & requiescam*. Hoc erat desiderium Sancti Regis David pertesi curarum, laborumque, quibus in regni sui regimine obruebatur. Huc spectare deberent ii omnes, qui oppressi sunt negotiis, quæ ne spiritum quidem eos ducere sinunt. Ubinam in deserto specum invenjam, alter ajebat Propheta, ut ibi mundi laboribus defessus aliquid inveniam solatii, ac in Deo meo me recipiam? *Quis dabit mihi diversorium in solitudine?* Jerem. 9. Talia fuerunt sanctorum regum inter honores vota, talia prophetarum inter labores desideria. Post hæc vide, utrum ipse animum appellere debeas, ut saltem ad tempus a negotiorum tuorum impedimentis expedire te debeas, cum te Deus invitat, atque sollicitat; cum illius esset voluntas, ut magni illi viri permanent in mundo, ut illic ipsi inservirent, populosque in officio continerent.

Solitudo necessaria est post quam proximorum saluti curam impedimus.

Venite in desertum locum, & requiescite pusillum. Marc. 6. Discipuli ad prædicandum missi ad Jesum rediere illi laborum suorum rationem reddituri; at quonam illos deduxit, ut sese colligerent, ac in eum animi statum redirent, in quo esse debebant? In desertum. Hic aptissimus locus est ad reparandum malum, quod sæpe mundi commercium adfert animabus sanctissimis, atque integerrimis, licet in mundo versentur domaxat, ut illius saluti cooperentur. Illic apostolici spiritus vis reparatur, cum infirmari sensim cognoscitur; illic invenitur requies spiritualis, quæ reparat vires, quæ mentium fedat emotionem, & quæ nos labori reddit aptiores: *Venite in desertum locum, & requiescite pusillum*.

Seculares curæ bona suffocant salutis consilia.

Fugite e Chaldæis, & salvet unusquisque animam suam. Isaiæ 48. & Jerem. 51. Fugite a secularibus, & unusquisque suæ consulat saluti. Alioquin quæcumque capitis consilia vosmet devovendi Deo, & quæcumque concipitis desideria vitam castigatiorem ducendi, in irritum cadent. Vestra appello experientiam; quoties vidistis optima consilia vestra quodammodo suffocata curis temporalibus, quæ veluti spinæ suffocarunt bonum semen verbi Dei, quod in anima vestra germinare incipiebat? Utimini experientia vestra, quamquam vobis obluerit. Recedite a mundo, qui spinas tantum, tribulosque producit, atque in recessu excolite spiritum vestrum, qui fructus afferet pro æternitate. Recedit in solitudinem salutis vestræ negotio vacaturi; ad tempus a mundo recedite, antequam omnino a mundo recedere debeatis, & a vobis mundus in æternum recedat.

Contemnit in solitudinem civitatis, & vocem exactoris non audit. Job 39. Solitudo locus est, ubi mundus impune contemni potest, & ubi vox exactoris non auditur. At quinam est, amabo vos, hic exactor, cujus vox in hoc recessu nos nequaquam sollicitat? Non alius est, quam mundus, qui sæpe exigit a nobis ea, quæ ipsi non debentur, submissiones, visitationes, conversationes, temporis jacturæ, prophanæ occupationes, sexcentaque alia id genus, quæ illi minime debemus. Felicitas ergo eorum, qui solitudinem quærunt, est, immunes esse a tributo adeo gravi erga mundi asseclas, & cum Deo unice conversari debere: *Et vocem exactoris non audit*.

Deus illis tantum se communicat qui in solitudinem se recipiunt.

Non in commotione Dominus. 3. Reg. c. 19. Domino nequaquam placet tumultus, & agitatio animæ inquietæ, ac dissipatæ. Antequam hanc suo dignetur adspectu, præparat sibi locum in pace, & cum familiariter cum aliquo colloqui vult, illum seorsim accersit, eique intus in corde dicit: *Veni dilecte mi, egrediamur*. Cantic. 7. Moyses primum in montem Sinai jussus fuit ascendere, & postmodum illum Deus densa involavit nebula, ut creatarum quarumcumque rerum illi auferret adspectum. Spiritus, qui sese effundit extrinsecus per oculos, aures, aliosque sensus, similis est alicui e cisternis, de quibus loquitur Jeremias, quæ aquam continere non valent, quia undequaque fatiscunt. Gratiæ, quas Spiritus sanctus infundit, bonæ cogitationes, & sanctæ affectiones statim diffluunt. Ut Deo arcte adhæreamus, mundo bellum indicendum est: silentium necessarium est ad audiendam vocem Domini, quæ inter rumores exaudiri non potest.

Inter Mundi strepitum non possumus servire Dei, ei benedicere & pietati vacare.

Quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena? Psal. 136. Quomodo concinere possumus Canticum Domini in terra aliena, dicebant olim Israelitæ; hoc est in terra, ubi Dominus ipse habetur tamquam ignotus, & alienus? Quomodo amoris ejusdem ardores intueri possumus in climate, quod pro illo gelu adstrictum est, ac semper fovere præsentiæ ipsius memoriam in regione, ubi omnia ad illam delendam conducunt? *Quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena?* Quomodo vacare possumus exercitiis pœnitentiæ, & saluti tot inter impedimenta? Quomodo mentis pacem, atque tranquillitatem tot inter curas, & agitationes? Tristitiam, & contritionem tot inter solatia? tempus commodum inter juges interpolationes? interiorem animi collectionem inter tot distractiones habere? Esto quidem ad aliquot horas, sed hoc negotium magnum temporis spatium requirit.

Deus vox audiri non potest inter mundi strepitum.

Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus. Oseæ 2. S. Ambrosius ait, mundum nimium edere strepitum, & quantumvis potens sit Dei vox, vox hæc, cujus impetus cedros conterit, & afficit, ut montes ipsi fumum emittant, facere nequit, ut ab anima inter mundi rumores audiatur; similis est magistratum gerenti, qui nequicquam vocem attolleret, ut edicta sua inter nundinarum strepitum, inter tumultum ingentis populi exaudirentur . . . . . Quomodo gratiæ Dei effectus suos producere possunt extra recessum, atque silentium; quomodo inter sæculi impedimenta ejus lumina affulgeant? . . . . . Sed veni in recessum, ac solitudinem ad Dei vocem audiendam. Hic loquetur vocis tono adeo validio, efficaci, ac forti, ut tibi terrorem incussurus, & cor tuum sit concussurus. *Vox Domini concutientis desertum, & commovebit Dominus desertum Cades*. Psalm. 28. Postquam hoc modo te perterruerit atque concusserit, offeret tibi veniam peccatorum tuorum, extendet tibi manum, si volueris egredi, tibique confidentiæ sersus inspirabit; & confidentia te confirmante, meditatione te roborante, & recessu amovente, quidquid propositum tuum infirmare posset, tam constans, fortisque eris, quam modo imbecillus es, & infirmus.

Solitudo locus est, ubi Dei gratiam invenimus.

Invenie gratiam in deserto populus. Jerem. 31. Populus, inquit Jeremias, in deserto gratiam invenit; hanc & vos procul dubio, si volueritis, ibi invenietis. Hæc regio est adeo accepta Deo, ut quemadmodum huc trahit, quos amat, non potest, si hoc dicere licet, non amare eos, quos illic invenit: donec illi ibi permanent, ipse commoratur cum illis, & sicut illi fiunt incolæ solitudinis, ita ipse incola fit cordis eorum. Ad hæc, solitudo locus est sancte incantatus, ubi terrena omnia prorsus alia videntur ab illis, quæ alibi inspecta videntur, & ubi quilibet se ipsum prorsus immutatum deprehendit. Illic mutatur mens, mutatur cor; cupiditates nostræ sua mutant objecta; ibi prorsus aliter, quam alibi ubique ratiocinamur; illic nostri juris sumus, & liberi; ibi nosmet dociles, ac flexibiles gratiæ præbemus, & passim qui Dei eramus inimici, evadimus amici Dei, & in oculis ejus accepti.

In solitudine judicium ferunt de Christianis veritatibus, & vitæ hujus rebus.

Habitabit in solitudine Judicium. Isajæ 32. Judicium, Isaias Propheta inquit, permanet in solitudine: homines ibi discunt rectum de rebus judicium ferre, ac loqui de Deo, de christianæ religionis veritatibus, deque rebus omnibus, quæ spectant ad Deum. In solitudinem ad aliquot dies concedite, ut hoc experientia doceamini; sed accedite cum vero desiderio erudiendi, sinceroque proposito non adhibendi aures præjudiciis vestris, sed agnoscendi veritatem, cum sese offeret vobis; audeo affirmare, vos ibi plus luminis accepturos esse, quam sperare audeatis . . . . Ibi detegetis falsitatem opinionum mundi, atque fanius judicium feretis de salutis vestræ negotio, deque infelicitate vivendi in criminibus.

Quomodo in mundo ædificari potest solitudo.

Requiescerem cum regibus, & consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines. Jobi 3. Reges isti, atque principes terræ, qui sibi ædificant solitudines, homines sunt, qui omnem creatarum rerum curam abjecerunt, & qui nullo earum amore tenentur. Qui in mundo sunt, quin sint in mundo, quia extra Deum nullum inveniunt solatium, atque hoc pacto sibi pacem comparant a rebus creatis nullo modo pendentem. Tunc externæ curæ, quibus impliciti sunt, nullam in eorum mente pariunt imaginem, quæ ipsis valeat obesse, & cor eorum omnes humanæ vitæ eventus contemnit. Ad hanc solitudinem nobis est contendendum.

PARAGRAPHUS IV.

Loci, & sententiæ sanctorum Patrum hujus argumenti.

Fuge sæculi mare, & naufragium non timebis; in mari furentibus ventis etsi non omnium naufragium, omnium tamen periculum est. Ambrosius, lib. 4. in cap. 4. Lucæ.

In solitudine, qui cum Moyse loqueretur, non defuit. Idem lib. 3. Offic. cap. 1.

Ingredere tu, & omnis domus tua in Arcam; hoc est, dicit Dominus justo: intra tu in teipsum, intra in tuam mentem, ibi salus est, foris diluvium, foris periculum. Idem.

Quid prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit mentis? Gregorius, l. 3. Moral. cap. 12.

Sic vivere (nempe in solitudine) jam in æternitatis vitæ partem habere est. Idem, lib. 6. Epist. 26.

Contemplativi ad locum dilectæ solitudinis magno impetu impelluntur. Idem, lib. 5. in Reges.

Si non prius a secretioribus cordis expellitur importuna sæcularium turbarum turba, anima, quæ intus jacet mortua, non resurget. Idem.

Necessarium est interdum a tumultu rerum temporalium secessum petere, in quo & Deus tanto purius cernitur, quanto cum se solo solus invenitur. Idem.

Nescio quid plus lucis in eremo aspicio; libet, sarcina corporis abjecta, ad purum æteris evolare fulgorem. Hieronym. Epistola ad Heliodorum.

Adhuc licet in terra pedetis, vita vivitur non præsentis sæculi, sed futuri. Cyprian. lib. 2. Epist. 4.

Amet homo sanctum otium, in quo exerceat animæ suæ negotium. S. Prosper. lib. 1. de vita contemplat.

Spiritus sanctus proprie sedem habet solitudinem. Chrysost. Homil. 3. in Evang. Marci.

Solitudo mors vitiorum, purgatorium sordidorum. Basilius, de laud. solit. vitæ.

Tu mundi persequentis felix effugium, ab æstu sæculi refrigerium, cœlestis doctrinæ schola. Idem, ibidem.

O solitudo! homo quidem habitator est tui, sed ejus (hominis) inhabitator est Deus. Idem ibidem.

Solitudo est paradisus deliciarum. Idem, ibidem.

Solitudo sanctarum mentium delectatio. Ibidem.

Quicumque ad perfectionem pervenerint, tuum, o solitudo, noverunt præconium. Idem, ibidem.

Eremus digna Spiritui sancto habitacio: ipse enim & secretum quærit, solitarium locum diligit. S. Eucher.

O solitudo beata! mors vitiorum, vita virtutum. Bernard. Homil. de verbis Domini.

Hæc vox (nempe Dei) non auditur in foro, non sonat in publico, secretum consilium, secretum quæritur auditum. Idem, Epist. 107.

Memento interdum reddere teipsum tibi. Idem, de consideratione.

De mundano pulvere etiam religiosa corda sordescunt. S. Leo, Serm. 4. Quadrag.

Ut in aula mentis possit homo divina vacare Sapientia, ubi omni strepitu terrenarum silente curarum, in meditationibus sanctis, & deliciis latetur æternis. Idem, de Jejun. decimi mensis.

Nullus sapientiam Dei recipit, nisi qui se ab omni abstrahere actionum cura contendit. Isidus, lib. 2. Sentent. cap. 1.

Convinctum atque commercia Deo digna sellare. Tertull. ad uxorem.

Vere in solitudine aliquid magni latere videtur, quæ a plerisque Sanctis tam ardenter est amplexata. Thomas a Kempis, lib. 7. ad Fratres.

PARAGRAPHUS V.

Quid de Theologia penu depromi possit hoc in argumento.

Quid sit solitudo, & quid pro illa intelligendum.

Solitudo eo in sensu, quo isthic accipitur, non aliud est, quam voluntarius recessus ad tempus

a negotiis, societatibus, & impedimentis mundi, ut saluti nostræ consulere, conscientiæ negotia in ordinem redigere, ac in posterum novam vivendi rationem instituere possimus, ut Deo inserviamus, & omnia status nostri christiano more obeamus officia. Recessus est ad tempus, quia re differt a vitæ religiosæ solitudine, quæ jugis est, ac integra mundo in omnem vitam abrenunciatio. Voluntarium autem dicimus recessum; ad distinctionem exilii coacti, quod est pœna, quam subire jubemur. Dicimus etiam, ut saluti nostræ vacemus, ad ostendendum quid discriminis intercedat inter recessum Christianorum, & Philosophorum, qui & ipsi solitudinem quæsiverunt, & ab omni hominum commercio secesserunt, ut per otium secreta naturæ perveste garent: vel inter recessum hominum mœrentium, ac tristium, qui ob tetrum, obscurumque ingenium ab hominum societate recedunt.

Solitudinis hujus finis, & quid in ea facere velimus.

In hac solitudine non solum ab omni commercio recedere animus est, ut orationi, divinarum rerum meditationi, bonorum librorum lectioni, aliisque spiritualibus exercitiis vacemus, sed præcipuus finis, quem ipsi nobis proponere debemus, est, reformare mores, nosmet colligere, vitam hactenus actam ad examen vocare, pravos habitus convellere, novumque sibi vitæ systema constituere, ita ut post solitudinem prorsus alia vita ducatur: qua in re frequentes, ordinatæque meditationes, ac reliqua omnia devotionis exercitia nobis subsidio sunt, ut in nobis hanc mutationem, vel hanc interiorem renovationem operemur. Quamobrem tanti momenti opus nequaquam aggrediendum est cum ignavia, per vim, ac perfunctorie; sed cum fervore, ardentique desiderio proficiendi ex adeo præclara occasione discendi ea, quæ a nobis exigit Dominus.

Fructus, qui ex hac praxi percipitur.

Manifesta veritas est quotidiana experientia probata, si sancti hi solitudinis dies impendantur, uti opus est, & cum ea attentione, quam tantum hoc opus exquirit, inde insignem percipi fructum pro vitæ nostræ regimine; ibi peccata sincera pœnitentia expiari; contra ea, quæ imposterum committi possent, præcaveri; invenirі pacem cordis, & conscientiæ requiem, quæ bonum est omnibus hujus vitæ bonis præferendum; novum concipit ardorem, ut Deo serviatur impensius; novasque vires acquirit, ut in salutis, & perfectionis via ambulemus, & de hoc solitudinis, ac recessus tempore vere dici potest: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. 2. ad Corinth. 6.

Actionis hujus dignitas.

Cum actionis hujus finis, & scopus sit perfecta hominis reformatio, nonnisi præstantissima, & acceptissima esse potest Deo, & cum asceticæ vitæ magistris dicere possumus, præcocem esse beatitudinem, quantum in hac vita mortalis homo frui potest; quia aliam quamlibet cogitationem, curam, occupationem abjiciens, omnes relinquens visitationes, conversationes, & colloquia homo Deo uni vacat, cum illo tantum loquitur, vel de illo, audit vocem ejus, quæ in imo cordis recessu perforat, cum illo conversatur, & agit. Quodnam animæ sanctæ gaudium! Quodnam Dei, & consolationis argumentum peccatori videntі sibi a Deo aperiri perfugium contra ipsius justitiam, atque offerri tutam post naufragium stationem, & portum!

Solitudo hæc bifariam potest institui.

Quod spectat ad modum exercendi hanc cordis solitudinem, omnes duplici modo hoc fieri posse fatentur. Prior est in mundo permanere, sed sine amore, & affectione, corde tantum ab eo recedentes, ac sibi domi suæ, atque in animo solitudinem ædificantes, quin aliis mundi solatiis atque gaudiis afficiamur, vel si status, ac professio nostra illis nos interesse cogit, nonnisi invitos, & ægre, ut olim Regina Esther consueverat, in eorum partem accedere. Sed modus alter est tutior, atque utilior, videlicet corpore simul, & mente saltem ad tempus recedere, ut semper recedamus corde confugientes in aliquam ex illis domibus, quæ in hunc usum destinatæ sunt, ibique serio meditantes & terrenarum rerum vanitatem, & christianas veritates, ad quas homines adeo parum animum advertunt.

Utrum præstet vivere in solitudine quam habere commercium cum mundo.

Sæpe agitata hæc fuit quæstio, utrum ad salutem, & perfectionem acquirendam utilius sit vivere in solitudine, quam sociabilem vitam ducere, & cum hominibus conversari, ut hi ad Deum, virtutemque adducantur. Liquet, utrumque hoc vitæ genus peculiariter sumptum sua habere bona, quibus alteri videatur præferendum, & in singulis pariter sua esse pericula, præter ea, quæ sunt utrique communia, & hoc omnino pendere a vocatione Dei, qua quisque ad eorum alterutrum se vocari intelligit. Hac tamen in re sancti Patres, asceticæque vitæ

magistri docuerunt: 1. eam vitæ rationem, quæ utramque illam complecti potest, esse perfectissimam; quippe ea via est, quam Salvator secutus est, qui exemplar est perfectionis, & ea, ad quam ille Apostolos, & apostolicos viros vocavit: 2. Christianum, qui evangelica observare vult instituta, semper solitudinem versus inclinare debere, neque mundi negotiis implicari, nisi quatenus status, & professio ejusdem patiuntur: 3. cum in mundo implicitiiumus, quemcumque statum, & quamcumque professionem fuerimus amplexi, utile, & sæpe etiam necessarium esse per intervalla in solitudinem sese recipere, ubi serio saluti nostræ prospiciamus, & reparemus malum, quod commercium cum mundo intulit nobis.

Solitudo aptissimus est locus, ubi Cœli gratias recipiamus.

Nemo unus inter Christianos est, qui nesciat, peccatoris conversionem opus esse gratiæ, & Deum, qui ejusdem est Dominus, eam quolibet loco, & tempore largiri posse. Hoc tamen non prohibet, quominus quidam sint loci, & momenta eidem magis apta, & verum sit, illius vim ab hujusmodi circumstantiis præsertim pendere. Locus autem, ubi gratia efficacius operatur, non est mundus, inter negotiorum impedimenta, in conversationibus, magnisque populi cœtibus. Dei vox, qui nonnisi per gratiam loquitur, ibi saltem minus frequenter non auditur; sed in solitudine, ut ipse professus est, efficaciter ad nostrum cor loquitur: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Osæ 2.

Si certum sit, salutis negotium, & peccatoris conversionem tempus requirere, & cum mora aliqua patienter esse transigendum; quis non videt, in solitudine tantum nobis arbitrium esse temporis, & extra illam momenta, horas, diesque nostros deditos esse nugis, vanitatibus, solatiis, negotiis, omnibusque sæculi cupiditatibus? Quod adeo verum est, ut in ipso mundo, si quid accidit, quod attentionem, & mentis applicationem deposcat, & cui diligenter invigilandum sit, hominum consortia fugimus, seorsim concedimus, atque nosmet secreto recipimus. Quid igitur faciendum, ut magno salutis nostræ negotio vacemus? & ut solidam conversionem aggrediamur?

Conscientiæ nostræ nosse, & regere non possumus, nisi mundi impedimenta evitemus.

Humanum cor exiguus est labyrinthus, ambagibus plenus, & abyssus tenebris operta. Quomodo autem per has tenebras possumus inspicere? Quomodo labyrinthum hunc extricare, omnesque viarum errores intelligere, nisi serium adhibeatur examen, & multæ impendantur considerationes, quæ nonnisi in solitudine fieri possunt, ubi mens aliis est expedita negotiis, quæ prohibet, ne sibimet vacet? Præterea parum prodest nosse malum, nisi medicina inveniatur, & nisi adhibeantur præcautiones, quæ necessariæ sunt, ne impostetum in illud relabamur. Sed quomodonam animæ mundana discere poterit scientiam hanc prorsus divinam sine attentione, & labore? Quomodo vero hæc haberi poterit intentio, & hoc studium, nisi aliquantisper a tumultu, aliisque negotiis recedamus?

Ut divina instituta bene cognoscantur, utque sanum seratur judicium, quanti illa facienda sint, attentius, ac propius consideranda sunt cum gratiæ auxilio, & luminibus fidei. Auferenda est persona objectis, quibus fallimur, & videndum, quid reapse sint; ad quod perficiendum satis non est leviter ea cogitare, ac dicere nullam nobis esse circa fidem dubitationem; plerique enim Christiani hoc ipsum & loquuntur, & sentiunt. Sed horum institutorum veritas ponderanda est, objecta hæc intus, & in cute sunt exploranda, ut liqueat, quid illa promittant, quid dare possint, alioquin quidquid faciatis, semper in errore versabimini, & voluntas vestra in iisdem semper vitiis permanebit. Igitur commode, ac per otium meditanda sunt, ad quod solitudo omnino est necessaria.

Sola solitudo non sufficit, nisi accurate ea fiant exercitia, quæ in eadem fieri consueverunt.

Satis non est sola solitudo, quæ peccatores ad conversionem disponat, sed requiruntur pietatis exercitia, quibus in solitudine vacare oportet, meditationes, lectiones, aliæque consuetæ solitudinis occupationes, & dogmata, quæ ibi percipiuntur. Quamobrem ad fructum, qui sperator, recipiendum non satis est ad tempus aliquod ab hominum consortio, & mundi solatiis recedere; sedulo hæc omnia obeunda sunt exercitia, per quæ nullus est peccator, qui sperare non possit, se optimam facturum esse conversionem.

PARAGRAPHUS VI.

Delectus ex Asceticis, & recentibus concionatoribus loci hujus argumenti.

Necessitas solitudinis spiritualis per intervalla instituendæ, & fructus, qui inde percipitur.

EX omnibus exercitiis pietatis spiritualis solitudo ad animam convertendam utilissimum est, & fere solum, quo numquam sine fructu uti possimus. Facile est leviter affici iis etiam religionis nostræ veritatibus, quæ sunt maxime terribiles, cum omnia ad mentem dissipandam, & cor corrumpendum conducunt; sed cum a tumultu, atque mundanorum negotiorum impedimento procul per otium magnas illas consideramus veritates, quas numquam satis perpenderamus, & quæ nova in luce refulgent, cum attente eas meditamur, & dum omnia profunt, ut verum earum sensum, omnesque earum effectus intelligamus, possuntne illæ non mediocrem habere vim tunc temporis præsertim, cum gratia est uberior, mens minus distracta, & pacatior, & cor optime dispositum? Miraculosa tot peccatorum conversio, tot religiosarum domuum vel institutio, vel reformatio, tot Christianorum antea in Dei cultu ignavorum, atque tepidorum fervor satis palam ostendunt, maximæ utilitatis esse in solitudine ex ordine meditari præcipuas religionis veritates. His pietatis exercitiis S. Carolus Borromæus, S. Theresia, S. Franciscus Salesius, omnesque fere novissimorum sæculorum sancti viri conversionem suam, suumque in virtute progressum acceptum referendum esse testati sunt, & eorum exemplo quicumque serio vacare volunt maximo salutis suæ negotio, omnesque regularium ordines hodierna die hanc veluti inevitabilem legem observant, ut quotannis octo saltem, vel diebus decem præstantissimæ huic solitudini impendant. *P. Croiset tomo 1. Spiritualis solitudinis cap. 1.*

Nequicquam nobis blandimur; difficillimum est, pravas arcere cupiditates in mundo, ubi omnia iis fovendis conducunt. Difficillimum est diutius in mundo adeo corrupto vivere, atque aerem adeo contagiosum perflare, quin eadem labe inficiamur. Maximus quilibet fervor temporis progressu intepescit, constantissima quælibet virtus per intervalla novis indiget virium incrementis; ideo necessario a turba recedendum est; aliquando saltem confugiendum est in solitudinem, ut purior aer respiretur. Cum fere semper nimis magna spiritus evagatione, & commercio cum hominibus fervor tepescat, & langueat virtus, huic languori, virjumque decremento nonnisi per recessum, animique collectionem afferri potest medicina. Spiritus sanctus visibili forma nonnisi in desertum dilapsus est, vel cum Apostoli in cœnaculum sese receperant. Dicere possumus, JESUM CHRISTUM ideo toties solum in montem adorandum recessisse, ut exemplo ejus edocti intelligeremus necessitatem per temporum intervalla in solitudinem confugiendi; & ipse quidem in solitudine tribus Apostolis prægustandas præbuit cœli delicias, eosque maximis favoribus cumulavit. Æquene licet detrectare rem adeo utilem, facilem, & necessariam? *Idem.*

Excusatio & inutilis prætextus est negotiorum multitudo.

Facile fatetur quisque, summam esse solitudinis utilitatem, immo & necessitatem; tota in eo vertitur difficultas, ut tempus inveniatur; hæc vulgatior eorum est excusatio, qui hoc saluberrimo consilio non utuntur. Verum admittenda ne hæc videtur excusatio? Nos, inquiunt, distinent negotia, quæ omne tempus absorbent; quid ergo salutis nostræ negotium non est? Num aliquod erit negotium, quod propius nos tangat, & quod majoris momenti nobis esse videatur? Heu! Hoc unum proprie nobis negotium est; tota vita ideo nobis conceditur, ut illi vacemus; non brevius temporis spatium ad id requiri censuit Deus, & si octo, vel decem in anno inveniendi sunt dies, quibus huic tantum negotio, quod unicum est, navemus operam, tempus deest? Si ægrotamus, valetudinis cura aliam quamlibet curam extrudit; si periculum est, ne judicio victi de hæreditatis possessione deturbemur; si amico, vel consanguineo molestum aliquod negotium incidat, pluribus mensibus aliud quodlibet negotium nobis interdicimus, & huic uni vacamus. Tunc id necessitas posse dicitur; at nonne majoris necessitatis est e peccati statu emergere, quam ex morbo convalescere? Nonne magis necessarium est cœlum non amittere, quam hæreditatem tueri? Quid nostra magis interesse debet, quam salus animæ nostræ; & quid utilius, quam

quam certas invenire rationes sancte moriendi? Quid nobis magis antiquius esse debet, quam ex manifesto æternæ damnationis periculo evadere? Speramus, nos saluti nostræ impensuros primum illud spatium, quod nobis negotia permiserint. Heu! nisi ipsi temporis spatium arripuerimus, nullum nobis negotia permittent. Num aliquod adhuc nacti sumus, ex quo illud inquirimus? Salutem nostram non adeo contemnamus; eam intueamus dumtaxat tamquam negotium, & facile octo, vel decem dies inveniemus, quibus magno huic vacamus negotio, quod proprie nostrum est negotium, & quod est negotium, æternitatis. *Idem.*

Qui magis virtute sunt præditi, credunt se subinde solitudine indigere.

Mirum est innocentissimum quemlibet, hoc est illum, qui minus indiget, credere se sine solitudine stare non posse. Apostolici viri, qui mundum non vident, nisi ut illum sanctificent, timent, ne & ipsi pervertantur. Istæ animæ puræ numquam Dei excidunt præsentia; fatentur tamen, se in sanctissimis zeli sui exercitiis dissipari. Hi christianæ religionis heroes sanctissimos labores suos ex intervallo interrumpunt, ut in solitudinem se recipiant; neque putant se melius præservari posse a mundi contagione, quam subinde sese recipientes, ut in recessu novas vires, & nova sumant antidota. Religiosi magis regulares, quorum vita jugis est solitudo, nondum satis se recessisse putant; ii vero, qui nequaquam arbitrari possunt se vitam æque ab omni scelere puram ducere, & quibus tanta virtus non est, iis, qui in singula momenta gravissimis patent lapsibus; qui in jugi mentis evagatione, ac in corrupto mundo versentur; hi putabunt aliquot solitudinis dies sibi necesse non esse? Bona fide fateamur; hic voluntas deest, non tempus. *Idem.*

Solitudo homini utilis, & accepta Deo.

Difficile non est intelligere, quam hæc adeo christiana praxis utilis sit omnibus mortalium generibus, & quam efficax seu ad peccatores ab erroribus revocandos, & reducendos ad Deum, seu ad confirmandos justos, & ad sublimiorem perfectionis gradum attolendos. Præterquamquod meditationes, quæ ibi fiunt, circa præcipuas religionis veritates versantur, difficile est ei, qui maxime serias occupationes intermittit, atque hominum commercium fugit suæ tantum salutis negotio vacaturus, difficile est, inquam, hoc negotium illi sententia non contingere; & Deus, qui citra fastidium tandiu quærit eos, qui longius ab ipso recedunt, Deus, qui non cessat vocare eos, qui fugiunt, & loqui ad eos, quos tumultus negotiorum mundi voci suæ officit, recedetne ab illis, qui in solitudinem usque sese recipiunt eum quæsituri? & nonne palam loquetur ad eos, qui a rebus omnibus recedunt, ut illum audiant? *Idem.*

Difficile est sese non dedere iis veritatibus quas in solitudine meditamur.

Attente perpendat mortalis vanitatem rerum omnium quæ placent, & quæ in mundo majorem afferunt oblectationem; serio per otium consideret plerumque curarum nostrarum inutilitatem, voluptatum inane, & nihilum earum rerum omnium, quæ mundi magnitudo vocantur; recogitet, quid ipse in hora mortis cogitabit, meditetur quanam pernicitate, quidquid nunc nos palpat, tunc evanescet; videat deplorabilem animæ statum Dei judicium prodeuntis, quin aliquid umquam fecerit, ut illi placeret; sibi repræsentet corpus suum in sepulchro a vermibus depastum; homo serio consideret quidquid credit de inferno, judicio, ac æternitate, scrutetur omnes divinæ justitiæ auctoritates, prævideat, quid futurum sit; potest ne sese non dedere gratiæ, quæ semper felicibus hujusmodi momenti studet uti? Hujusmodi considerationes frequentarunt deserta, & quotidie religiosas domos frequentant, & per illas peccatores a sceleribus suis resipiscunt. Si artem invenis efficiendi, ut crebro hujusmodi fiant considerationes, jam invenisti artem reformandi mores hominum, alendi fervorem in cœnobiis, majora mala prohibendi; jam sanctos efficiendi artem invenisti. Hoc autem illud proprie est, quod in recessibus, de quibus loquimur, ipsi nobis proponimus, hoc est efficere, ut seriæ fiant considerationes circa præcipuas fidei nostræ veritates. His diebus omnia in hoc vertuntur, ut nostra vitæ ratio, ac fides nostra ad examen vocetur; hi proprie sunt dies considerationis; unde facile judicari potest, quam praxis adeo christiana, & necessaria utilis esse debeat, & quanti referat, eamdem perfecte obire, & quam vani, ineptique sint prætextus, quos amor proprius invenire potest, ut nos ab eadem dispensetur. *Idem.*

Solitudinum usus non est novum adinventum.

Neque putes nudius, ut ita dicam, tertius consuetudinem hanc percrebuisse; ea quippe præstantissimis omnium sæculorum sanctis fuit maxime familiaris. Quamquam primorum fidelium vita jugis esset solitudo, hoc tamen illis in more positum erat, ut peculiari quodam recessu sese præcipuis ecclesiæ solemnitatibus disponeret. Ad hanc pietatis praxin veteres asceticæ vitæ magistri tepidas animas, & imperfectos religiosos remittebant. Dicere etiam possumus Jesum Christum horum frequentium recessuum nobis primum exemplum præbuisse, sæpe clanculum aufugientem a turba, quæ sequebatur illum, immo etiam a discipulis suis, ut solus in montem, vel in aliquem desertum locum oraturus secederet; & fructus, qui ex hoc pietatis exercitio percipitur, palam ostendit, quantopere eidem acceptum sit. *Idem.*

Sancta hæc praxis omnis statuum, & conditionum est propria.

Hoc pietatis exercitium adeo utile, & necessarium facile cum omnibus statibus, omnibusque occupationum, munerumque generibus se accommodat. Indiscriminatim proprium est sæcularium æque, ac regularium, eorum, qui ad sublimem evadere perfectionem, & eorum, qui vel incipiunt, vel opus habent, ut convertantur. Nullum magis efficax remedium est ad eos præsertim curandos, quorum fervor intepuit; quod si in eorum anima nil operatur, malum ipsorum fere est insanabile. Sed cum ecclesiastici, ac religiosi ad majorem perfectionis gradum pervenire teneantur, quam cæteri fideles, liquet, solitudinem illis magis esse necessariam ad eorum fervorem fovendum, præterquamquod facilius invenire possunt tempus, & rationes id efficiendi. *Idem.*

Dei filios suos nos decet exemplo solitudinem amare.

Cur videtur nonnumquam Salvator eos fugere, qui illum sequuntur? Dicitur in evangelio ille montem ascendere, & ad radices ejus reliquisse populum, qui sequebatur eum; proculdubio ut doceret eos, qui per statum suum tenentur in mundo versari, subinde in solitudinem confugere, ut per orationem, aliaque pietatis exercitia eum colligant spiritum, quem magna negotia dissipant. Etenim crebro contingit in insignibus, ac laboriosis conditionibus eis, qui terrenis occupati sunt rebus, tempus omnino deesse, quo spiritualibus vacent. Totam transigunt vitam aliena curantes, quin vel momentum sibimet impendant; & misere moriuntur nimis a toto cogniti mundo, quin se ipsos umquam cognoverint. Ad hæc adjicit evangelium, Salvatorem, cum ascendisset in montem, discubuisse cum discipulis suis; unde intelligere est, in solitudine mentem, postquam agitata fuit tumultu, & impedimentis mundi, cum Deo suo gustare tranquillitatem, quam, qui in mundo sunt, nesciunt, & quæ haberi potest tamquam maxima vitæ voluptas. *Abbas de Monmorel in Evangelio dominica quarta in quadragesima.*

Solitudo necessaria est dispositio ad recipiendum Spiritum sanctum.

Solitudo habenda est tamquam prima dispositio, quam afferre debemus, ad recipiendum Spiritum sanctum. Illic a mundi commercio semoti cor nostrum omnibus terrenis affectibus exoneramus, ac nos in statum adducimus ibi Deum hospitio recipiendi, qui in nos venire, ibique mansionem suam vult constituere. Etenim, ut S. Cyprianus Epist. 2. ad Donat. ait, in tranquillo tantum propitiæ solitudinis portu oculi ad Deum incessanter possunt attolli, ac tanquam inferiora despicere, quæcumque alii in mundo majori habent in pretio. Si eos consulimus, qui per intervalla huic sancto vacant exercitio, affirmabunt ipsi, se numquam inde egredi a terrenarum rerum affectionibus magis expeditos, nec magis Dei spiritu repletos. *Idem in sermone in Evangelium Dominica Pentecostes.*

Quam necessaria sit solitudo, ut in perfectione progrediamur.

Quam maxime interest per intervalla secedere, quamvis ad paucos dies: hoc enim est accedere ad Deum, ut illustremur gratia illius, & ut in perfectione crescamus. Cum anima solitudinem metuit, & refugit recessum, signum est ipsam de progressu suo parum esse sollicitam, immo etiam suam salutem negligere; quoniam serio utrique vacare non possumus, nisi ad aliquod tempus recedamus a qualibet societate, & solatio, nobismet ipsis dumtaxat prospecturi, & nisi in hac solitudine cor nostrum investigemus, secretioresque illius motus scrutemur, atque adnitamur primum quidem detegere, mox vero conscientiam nostram sapienti confessario aperire, qui nos ab erroribus revocet, & in viam sanctitatis deducat. *Ex tomo primo Epistolarum Pater Surini.*

Recessus non minus animæ, quam corporis morbis necessarius.

Mirum sane est, facile intelligi solitudinem, atque recessum curandis corporum morbis esse necessarium, & intelligi nequaquam posse eumdem multo magis necessarium esse animæ ægritudinibus. Non licet ægrotantem videre, vel alloqui, cujuscumque momenti sit negotium illud, de quo sermonem